

Vergaderjaar 2013–2014

30 486

Evaluatie Embryowet

D

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 5 maart 2014

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹ heeft kennisgenomen van de brief van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 13 december 2013², met reacties op vragen die door leden van enkele fracties op 13 november 2013 zijn gesteld inzake het standpunt over de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting.

De leden van de fracties van de VVD, de PvdA en de SP hebben naar aanleiding hiervan de Minister op 28 januari 2014 nog enige nadere vragen gesteld.

De Minister heeft op 5 maart 2014 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
De Boer

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Dupuis (VVD) (*vice-voorzitter*), Linthorst (PvdA), Slagter-Roukema (SP) (*voorzitter*), Thissen (GL), Nagel (50PLUS), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Quik-Schuijt (SP), Reuten (SP), De Vries-Leggedoor (CDA), Flierman (CDA), Barth (PvdA), Martens (CDA), vac. (CDA), Scholten (D66), Backer (D66), Ganzevoort (GL), De Lange (OSF), Ter Horst (PvdA), Beuving (PvdA), Frijters-Klijnen (PVV), Van Dijk (PVV), De Grave (VVD), Bröcker (VVD), Beckers (VVD), Van Beek (PVV), Bruijn (VVD), Koning (PvdA)

² 30 486, B

BRIEF AAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Den Haag, 28 januari 2014

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft kennisgenomen van uw brief van 13 december 2013³, waarin u reageert op vragen die door leden van enkele fracties op 13 november 2013 zijn gesteld inzake het aan de Kamer aangeboden standpunt over de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting. De leden van de fracties van de VVD, de PvdA en de SP maken van de gelegenheid gebruik hierover nog enige nadere vragen te stellen.

VVD-fractie

In uw brief van 13 december 2013⁴ spreekt u over de situatie dat de vrouw bevrucht wordt met zaad van een onbekende donor, en dat er dan geen claims zijn. Allicht, zo merken de leden van de VVD-fractie op, want in die situatie is immers niet duidelijk om wie het gaat. Zij plaatsen daarbij de kanttekening dat het uiteindelijk toch de bedoeling is dat de identiteit van de donor bekend wordt gemaakt. Dan, zo zijn de leden van de VVD-fractie van mening, moet het wettelijk onmogelijk zijn om tegen de donor een actie te beginnen om een onderhoudsverplichting af te dwingen. Deze leden zijn van mening dat dit wettelijk onmogelijk moet zijn en niet moet openstaan voor een beslissing van de rechter.

PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie danken u voor de beantwoording van de vragen van deze leden over de maximumleeftijd die in andere landen geldt voor een IVF behandeling met eiceldonatie en constateren dat in alle genoemde landen die leeftijdsgrens hoger ligt dan in Nederland, dan wel dat er geen leeftijdsgrens gehanteerd wordt.

De leden van de PvdA-fractie danken u voor de toezending van het verslag van de «Vruchtbaarheidsbijeenkomst», die op 3 oktober 2013 plaatsvond op initiatief van het Ministerie van VWS, de Vereniging voor Klinische Embryologie (KLEM) en de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG). Naar aanleiding daarvan constateren deze leden dat het onderwerp IVF met eiceldonatie, anders dan de Minister kennelijk verwachtte, daarbij niet aan de orde is geweest.

In combinatie is het voorgaande voor de leden van de PvdA-fractie reden u concreet te verzoeken advies te vragen aan de Gezondheidsraad om te bepalen of de leeftijdsgrens van 45 jaar voor IVF met eiceldonatie, zoals die momenteel in Nederland wordt gehanteerd, op basis van de huidige stand van de wetenschap en praktijk en gezien in internationaal perspectief, aanpassing verdient. Dit advies kan dan worden betrokken bij eventuele wetsvoorstellen naar aanleiding van de tweede evaluatie van de Embryowet.

SP-fractie

De leden van de SP-fractie danken u voor de antwoorden met betrekking tot de evaluatie van Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting, maar zij zijn daarover ook enigszins verbaasd.

---

³ 30 486, B

⁴ 30 486, B, blz. 7

In het kabinetsstandpunt van 11 juli 2013⁵ wordt gesteld dat er meer vraag is naar donorgeslachtscellen en dat het dus in het belang van wensouders is dat het aanbod toeneemt. Het antwoord op de vraag of voor eiceldonatie een vergoeding kan worden gegeven laat u over aan het veld. Op de opmerking van de leden van de SP-fractie dat in deze materie niet alleen gekeken moet worden naar het belang van wensouders en eventuele donoren, maar ook naar de belangen van het kind dat met dit materiaal verwekt moet worden gaat u nauwelijks in.

Het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) acht u niet van toepassing omdat dat verdrag gaat over kinderen en in de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting geen sprake is van kinderen. Deze stelling wordt niet onderbouwd. Het uit 1958 stammende artikel 1:2 BW luidt als volgt: «Het kind waarvan een vrouw zwanger is wordt als reeds geboren aangemerkt, zo dikwijls zijn belang dit vordert.» Er is niet heel veel fantasie nodig om hieruit de conclusie te trekken dat ei- en zaadceldonatie met het doel een kind te verwekken ook iets te maken heeft met de rechten van het kind en op zijn minst een brede ethische discussie vergt. Deze voortplantingsmethoden zijn tot voor kort in stilte toegepast om onvruchtbare paren aan een kind te helpen. De vraag of dit kind recht heeft op afstammingsinformatie is pas heel laat op gang gekomen om uiteindelijk in 2002 tot een beperkte wettelijke regeling te leiden. Buiten de beroepsgroep heeft niemand zich gebogen over de fundamentele vraag of de rechten van het kind zoals geformuleerd in artikel 7 van het IVRK en de waarborgen bij adoptie zoals deze zijn vastgelegd in artikel 21 van dat verdrag wellicht ook van toepassing zijn op de thans toegepaste methoden om op kunstmatige wijze kinderen te creëren. Het moge zo zijn dat fertiliteitsklinieken normen hanteren en zorgvuldig handelen, zoals Sylvia Dermout beschrijft in haar boek⁶ over draagmoederschap, hieraan kan het aldus tot stand gekomen kind geen enkel recht ontlenen.

Deze leden vragen u daarom of u bereid bent de verdere gedachtevorming over zowel de mogelijkheden tot het creëren van meer aanbod van donorcellen alsmede over een eventuele vergoeding voor het afstaan van eicellen, op te schorten totdat de nog in te stellen multidisciplinaire Staatscommissie⁷ in de gelegenheid is geweest haar licht over die kwesties te laten schijnen. Deze leden doelen daarbij op de staatscommissie die tot taak krijgt een visie te ontwikkelen op en te adviseren over een samenhangende wettelijke regeling van de verhouding tussen juridische, biologische en sociale ouders en de kinderen die door hen worden verzorgd en opgevoed.

Voorts vernemen de leden van de SP-fractie graag of u bereid bent samen met andere bewindslieden te bezien of beleidsmaatregelen kunnen worden genomen die ertoe leiden dat vrouwen eerder kinderen krijgen. Onvruchtbaarheid bij vrouwen hangt immers veelal samen met verminderde vruchtbaarheid na het vijfentwintigste levensjaar. Huidig Minister Plasterk wijdde daar ooit, als commentator van het tv-programma Buitenhof, een column aan en stelde daarbij dat ook de regering hier een taak heeft. Deze leden vernemen op dit punt graag uw reactie.

In uw brief van 13 december jl. staat in reactie op vragen van de VVD-fractie het volgende: «Als een vrouw gebruik maakt van een bekende donor dan kan het kind een financiële aanspraak op de donor maken, als

⁵ Bijlage bij 30 486, A

⁶ S.M. Dermout, *De eerste logeerpartij, Hoogtechnologisch draagmoederschap in Nederland* (diss. RU Groningen 2001: <http://irs.ub.rug.nl/ppn/227295080>)

⁷ De instelling van een dergelijke commissie is op 12 november 2013 toegezegd door de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie tijdens het debat in de Eerste Kamer over wetsvoorstel 33 032.

deze is aan te merken als instemmende levensgezel en het kind maar één juridische ouder heeft.”⁸ Dit kan echter alleen als zijn vaderschap gerechtelijk is vastgesteld (artikel 1:207 BW). Om dit duidelijk te maken zou volgens de leden van de SP-fractie in de volzin «Het juridisch ouderschap van de instemmende levensgezel kan voorts worden vastgesteld door de rechter op grond van artikel 1:207 BW.» in plaats van «kan voorts» moeten worden gelezen: moet wel eerst. Voor gerechtelijke vaststelling van het vaderschap is in het algemeen een DNA-onderzoek vereist. Overigens heeft het kind ook aanspraak op levensonderhoud jegens de donor indien deze het kind heeft erkend. Deze leden vernemen graag uw reactie op de bovenstaande precisering.

De leden van de commissie zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze bij voorkeur vóór 27 februari 2014.

Voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
T.M. Slagter-Roukema

---

⁸ 30 486, B, blz. 7

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 maart 2014

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de nadere vragen die leden van uw Kamer op 28 januari jl. hebben gesteld naar aanleiding van het verslag schriftelijk overleg (30 486, B) van de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (uw kenmerk 153180.05u). Graag beantwoord ik, mede namens de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, de gestelde vragen en ga ik in op de gemaakte opmerkingen.

VVD-fractie

De leden van de VVD zijn van mening dat het wettelijk verboden moet zijn om tegen de donor een actie te beginnen om een onderhoudsverplichting af te dwingen en dat dit niet open moet staan voor een beslissing van de rechter.

De zorg van de leden kan op dit punt worden weggenomen. Een actie voor het verstrekken van levensonderhoud kan niet worden gericht tegen de donor van een kind, die ooit onbekend was in de zin van de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting. Dus ook niet nadat het kind zestien is geworden en de persoonsgegevens van zijn donor heeft kunnen opvragen.

Een actie tot het verstrekken van levensonderhoud kan alleen worden gestart tegen de verwekker van een kind of de persoon die als levensgezel van de moeder heeft ingestemd met een daad die de verwekking van het kind tot gevolg kan hebben gehad (kort aangeduid als «de instemmende levensgezel»). Maar voor de duidelijkheid: een verwekker of een instemmende levensgezel is géén donor. De verwekker is de persoon die het kind samen met de moeder op natuurlijke wijze heeft doen ontstaan. De instemmende levensgezel is de levenspartner van de moeder (ex. artikel 1:394 Burgerlijk Wetboek).

PvdA-fractie

De leden van de PvdA verzoeken mij om advies te vragen aan de Gezondheidsraad om te bepalen of de leeftijdsgrens van 45 jaar voor IVF met eiceldonatie zoals die momenteel in Nederland wordt gehanteerd, op basis van de huidige stand van de wetenschap en praktijk en gezien in internationaal perspectief, aanpassing verdient.

In Nederland is de leeftijdsgrens voor IVF vastgelegd in het Modelreglement Embryowet van de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG). Op dit moment zijn de NVOG en de Klinisch Embryologen (KLEM) bezig het Modelreglement te actualiseren, mede naar aanleiding van de tweede evaluatie van de Embryowet. Ik zal hen vragen specifiek te kijken naar de leeftijdsgrens en de mogelijke aanpassing daarvan, in het licht van de stand van de wetenschap en gezien in internationaal perspectief. Ik wacht deze actualisatie van het Modelreglement af. Als er vragen en onzekerheden resteren na de actualisatie, overweeg ik het oordeel van de Gezondheidsraad te vragen.

SP-fractie

De leden van de SP vragen mij of ik bereid ben de verdere gedachtevorming over zowel de mogelijkheden tot het creëren van meer aanbod van donorcellen alsmede over een eventuele vergoeding voor het afstaan van eicellen, op te schorten totdat de nog in te stellen multidisciplinaire Staatscommissie (12 november 2013 toegezegd door de staatsecretaris van Veiligheid en Justitie) in de gelegenheid is geweest haar licht over die kwesties te laten schijnen.

De Staatscommissie die u aanhaalt zal zich niet gaan buigen over het aanbod van donorcellen en de vergoeding voor eiceldonatie. De Staatscommissie zal worden verzocht te reflecteren op de uitgangspunten betreffende het ontstaan van juridisch ouderschap. Daarnaast zal de Staatscommissie worden gevraagd in het bijzonder in te gaan op vragen die betrekking hebben op het creëren van wettelijke mogelijkheden tot meerouderschap, meeroudergezag en draagmoederschap. De Staatscommissie gaat dus niet over de mogelijkheden tot het creëren van meer aanbod van donorcellen of over een eventuele vergoeding voor het afstaan van eicellen. Daarnaast is de gedachtevormende fase op dit moment afgerond. Ik heb in eerdere correspondentie met de Tweede Kamer mijn standpunten op beide kwesties gegeven.

Bij vruchtbaarheid en gezinsplanning is tijd een heel belangrijke factor. Daarom vind ik het van belang dat het aanbod van donorcellen voldoende is om te kunnen voorzien in de vraag bij wensouders en zij niet onnodig lang moeten wachten. Hierbij aansluitend is ook de aanbeveling in de Evaluatie van de embryowet en wet donorgegevens kunstmatige bevruchting aan klinieken om meer inspanningen te verrichten om ei- en zaadceldonoren te werven. Zoals ik mijn in reactie aan de Tweede Kamer op de evaluatie heb aangegeven (11 juli 2013) onderschrijf ik deze aanbeveling.

Aangaande een vergoeding voor het afstaan van eicellen, heb ik op 11 juli 2013 aan de Tweede Kamer een brief gezonden met de titel «beleidsbrief inzake donatievraagstukken bij vruchtbaarheidstechnieken». Hierin heb ik aangegeven dat ik het «om niet» principe leidend vind, donoren mogen dus niet «betaald» worden. Echter een onkostenvergoeding is wel toegestaan. Een donor mag gecompenseerd worden voor diens, in verband met het beschikbaar komen van hun lichaamsmateriaal, gedane uitgaven of geleden verlies aan inkomen. Het is echter niet aan mij om de hoogte van deze onkostenvergoeding vast te stellen maar aan het veld. Waarbij achteraf toetsing kan plaatsvinden of aan het «om niet» principe is voldaan.

Voorts vernemen de leden van de SP graag of ik bereid ben samen met andere bewindslieden te bezien of beleidsmaatregelen kunnen worden genomen die ertoe leiden dat vrouwen eerder kinderen krijgen.

Een vrouw heeft zelf de keuze hoe ze haar leven inricht en dus ook wanneer zij zwanger wenst te worden. Wel ben ik het met de leden van de SP fractie eens dat vrouwen er op gewezen kunnen worden dat er nadelen kleven aan zwanger worden op latere leeftijd. In 2011 schreef het College Perinatale Zorg in hun plan van aanpak: ontwikkel eenduidige preconceptionele, prenatale en postnatale voorlichting voor alle zwangeren. Dit actiepunt heeft geleid tot de website www.strakswanger.nl en de folder «Kinderen krijgen?». Hierin wordt onder andere gecommuniceerd dat het bij een hogere leeftijd langer kan duren om zwanger te worden, er een verhoogde kans is op een miskraam, een verhoogde kans op een kind met

chromosomale afwijkingen en een verhoogde kans op problemen tijdens de zwangerschap.

In de brief van 13 december jl. staat in reactie op vragen van de VVD-fractie het volgende: «Als een vrouw gebruik maakt van een bekende donor dan kan het kind een financiële aanspraak op de donor maken, als deze is aan te merken als instemmende levensgezel en het kind maar één juridische ouder heeft.» Volgens de leden van de SP-fractie kan dit echter alleen als zijn vaderschap gerechtelijk is vastgesteld op grond van artikel 1:207 BW. Overigens heeft het kind ook aanspraak op levensonderhoud jegens de donor indien deze het kind heeft erkend, zo merken deze leden op. Deze leden verzoeken om een nadere precisering van het antwoord op deze punten.

Voor een actie op grond van artikel 1: 394 Burgerlijk Wetboek is niet vereist dat zijn ouderschap eerst gerechtelijk wordt vastgesteld. Deze donor is ingevolge de wet «als ware hij ouder» verplicht tot het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding. Door gerechtelijke vaststelling word je juridisch ouder en dat is in dit geval niet nodig.

Door erkenning wordt de erkenner juridisch ouder van het kind. Hij is dan onderhoudsplichtig jegens het kind, zoals de leden van de SP-fractie terecht opmerken, evenals iedere ander juridisch ouder (ex artikel 1:392 BW).

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E.I. Schippers